

James Herriot

TOTES
LES BÈSTIES,
PETITES I GROSSES

Volum I

Traducció de Mar Vidal

El cercle *de* VIENA

No en deien res, sobre això, els llibres, vaig pensar, mentre la neu entrava bufant per la porta oberta de bat a bat i em queia a l'esquena nua.

Jeia de bocaterrosa al terra empedrat, sobre un basal de brutícia indescriptible, amb un braç enfonsat del tot a l'interior de la vaca a punt de parir, mentre amb els peus provava de trobar un punt de subjecció entre les pedres. Anava despullat fins a la cintura i la neu es barrejava amb la brutícia i la sang resseca que tenia enganxades a la pell. No hi veia gens, més enllà del cercle de llum tremolosa que projectava el llum d'oli fumejant que el granger sostenia damunt meu.

No, els llibres no deien res sobre haver de buscar cordes i instruments a les palpentres, sobre haver de mantenir la higiene amb tan sols mitja galleda d'aigua tèbia, sobre els còdols que se't claven al pit. Ni tampoc sobre com, lentament, se't van entumint els braços, sobre la progressiva paràlisi dels músculs mentre els dits intenten contrarestar els potents esforços expulsius de la vaca.

Enlloc no es parlava de l'esgotament gradual, la sensació de futilitat i el xiuxiueig llunyà d'una veueta: el pànic.

La memòria em tornava una vegada i una altra a aquella làmina del llibre d'obstetrícia. Una vaca plantada al bell mig d'un terra lluent, mentre un veterinari impecablement vestit amb una granota especial per assistir parts li introduïa el braç fins a una distància prudent. Se'l veia relaxat, gairebé somrient; el granger

i els seus ajudants també somreien; fins i tot la vaca somreia. No es veia ni brutícia, ni sang, ni suor per enlloc.

Aquell home de la làmina acabava de cruspir-se un dinar deliciós i havia anat a la casa del costat per assistir al part d'una vaca pel simple plaer de fer-ho, com si allò fossin les postres. No s'havia alçat del llit, tremolant a les dues de la matinada, ni havia hagut de recórrer un camí ple de forats de més de dotze milles amb la neu glaçada, esforçant-se a mirar endavant, encara ensonyat, fins a veure aparèixer la granja solitària il·luminada pels fars del vehicle. No havia hagut de trescar mitja milla de muntanya nevada fins a un graner sense porta on jeia la seva pacient.

Vaig intentar fer lliscar el braç un parell de centímetres més endins de la vaca. El vedell estava girat i jo intentava penosament introduir amb la punta dels dits una corda fina amb un llaç per arribar a subjectar-li el maxil·lar inferior. Mentre durava aquesta operació, tenia el braç atrapat entre el vedell i els ossos de la pelvis de sa mare. A cada esforç de la vaca, la pressió se'm feia gairebé insuportable, fins que es relaxava i jo podia endinsar la corda un parell de centímetres més. Em preguntava quant de temps més podria aguantar-ho; si no subjectava aviat aquell maxil·lar, mai no podria arribar a treure el vedell. Vaig gemegar ben fort, vaig serrar les dents i vaig intentar-ho de nou.

Va entrar una altra ratxa de neu i em va semblar sentir com es desfeien crepitant els flocs que m'havien anat a parar a l'esquena suada. També tenia el front amarat de suor, que em queia als ulls mentre seguia empenyent.

Hi ha sempre un moment, en el part complicat d'una vaca, en què et comences a plantejar si tens alguna possibilitat de guanyar la batalla. I ara havia arribat a aquest punt.

De sobte m'assaltaven els dubtes. «Potser seria millor sacrificar la vaca. Té la pelvis tan estreta que no puc imaginar-me com

sortirà el vedell», o «És un animal ben engreixat i donarà bona carn, no seria millor avisar l'escorxador?», o fins i tot «Això va de mal borràs. Amb una vaca ben ampla seria fàcil capgirar-lo, però en aquest cas sembla gairebé impossible».

És clar que hauria pogut treure el vedell fent una embriotomia —passant-li un filferro al voltant del coll i tallant-li el cap. Moltes d'aquestes operacions acabaven amb el terra ple de potes i piles d'intestins. Hi ha llibres de text ben gruixuts dedicats a explicar les nombroses maneres que hi ha d'esquarterar un vedell.

Però ara mateix cap d'elles no em resultava útil, perquè aquest vedell era viu. Amb el meu darrer esforç li havia arribat a tocar amb el dit la comissura de la boca i m'havia sobresaltat una petita contorsió de la llengua de la bestiola. Fou inesperat, perquè els vedells que venen amb aquesta postura acostumen a ser morts, asfixiats per la forta flexió del coll i la pressió de les potents contraccions de la mare. Però aquest conservava un bri de vida i, si sortia, ho hauria de fer d'una sola peça.

Vaig acostar-me a la galleda d'aigua, ara freda i sangonosa, i em vaig ensabonar els braços en silenci. Després em vaig tornar a estirar, ara clavant-me encara més els còdols al pit. Vaig falcar bé els dits dels peus entre les pedres, em vaig espolsar la suor dels ulls, i per centèsima vegada vaig ficar-hi el braç, que semblava un espagueti dins del cos de la vaca; primer al costat de les potetes del vedell, que em rascaven la pell com si fossin de paper de vidre, després fins a la corba del coll, vaig arribar a tocar una orella i després vaig palpar agònicament el costat de la cara fins al maxil·lar inferior, que ara s'havia convertit en la fita més important de la meua vida.

Em semblava increïble haver estat fent això durant gairebé dues hores, lluitant fins a esgotar les meves forces per aconseguir introduir una petita soga amb nus corredís al voltant de la man-

díbula. Ho havia provat tot —estirar-li una poteta, fer una mica de tracció suau amb un ganxo arrodonit per l'òrbita ocular..., però ara havia tornat a la tècnica de la soga.

Havia estat una sessió d'allò més depriment des del principi. El granger, el senyor Dinsdale, era un home llargarut, trist i silenciós, de poques paraules, que semblava sempre esperar el pitjor. Al seu costat tenia el seu fill llargarut, trist i silenciós, i tots dos havien estat contemplant els meus esforços amb un irremeiable pessimisme.

Però el pitjor de tots era l'oncle. Quan vaig arribar a aquell graner del vessant de la muntanya, em va sorprendre veure un vellet d'ulls brillants, amb capell de pell de porc, i instal·lat còmodament sobre una bala de palla. S'estava omplint una pipa de tabac, clarament disposat a gaudir de l'espectacle.

—Hola, jove —em va cridar, amb l'accent nasal de la zona de West Riding—. Soc el germà del senyor Dinsdale; tinc una granja a Listondale.

Vaig deixar el meu material i el vaig saludar amb el cap:

—Com està? Soc en Herriot.

El vell em va mirar amb ulls penetrants.

—El meu veterinari és el senyor Broomfield. Suposo que n'has sentit parlar, em sembla que el coneix tothom. Un paio fantàstic, el senyor Broomfield, en especial portant vedells al món. Encara no l'he vist fallar ni un sol cop.

Vaig aconseguir dedicar-li un petit somriure. En qualsevol altre moment, m'hauria agradat molt saber com n'era de bo, el meu col·lega, però, per l'amor de Déu, ara no, ara no... De fet, les seves paraules van desencadenar el so d'una campaneta de dol dins meu.

—No, temo que no el conec, el senyor Broomfield —li vaig dir mentre em treia la jaqueta i, amb menys entusiasme, em desem-

pallegava també de la camisa fent-la lliscar per sobre del cap—. Però no fa gaire que soc per aquí.

L'oncle es va quedar horroritzat.

—Que no el coneixes! Doncs, mira, ets l'únic. A Listondale té molta anomenada, de veres. —Es va sumir en un silenci ofès i va acostar un llumí a la pipa. Després es va fixar en el meu pit amb pell de gallina.— Sembla un boxejador, quan es despulla, el senyor Broomfield. No he vist mai una musculatura com la seva.

Una sensació de feblesa em va recórrer lentament el cos. De sobte em vaig sentir feixuc i barroer. Mentre començava a preparar les cordes i els instruments sobre una tovallola neta, el vell va seguir parlant.

—I, doncs, quan fa que tens el títol, si em permets la pregunta?

—Ah, fa uns set mesos.

—Set mesos! —L'oncle va somriure amb indulgència, va prémer bé el tabac a la pipa i va expel·lir una bafarada de fum ranci i blavós—. Bé, no hi ha res com tenir una mica d'experiència, com jo sempre dic. El senyor Broomfield treballa per a mi des de fa més de deu anys i sap molt bé el que es fa. No, a mi no em vingueu amb coses apreses als llibres; a mi doneu-me sempre la veu de l'experiència!

Vaig tirar una mica d'antisèptic a la galleda i em vaig ensabonar els braços amb cura. Em vaig agenollar al costat de la vaca.

—El senyor Broomfield es posa sempre uns olis lubricants especials als braços, abans de començar —va dir l'oncle, mentre seguia fumant tot cofoi—; diu que pots infectar-li el ventre, si només fas servir aigua i sabó.

Vaig fer la meva primera exploració. El pitjor moment pel qual passen tots els veterinaris, quan fiques la mà dins la vaca. Al cap de pocs segons sabia si m'estaria tornant a posar la jaqueta al cap de quinze minuts, o si m'esperaven hores de feina complicada.

Aquest cop no havia tingut sort; el vedell venia de la pitjor manera: de cul i sense espai; semblava com si estigués dins d'una vedella joveneta, més que no pas dins d'una vaca a punt de parir per segon cop. I estava seca fins als ossos —devia haver trencat aigües feia hores. Havia estat corrent pels prats i s'havia posat de part una setmana abans del que tocava; per això l'havien hagut de ficar en aquest graner mig desmanegat. En tot cas, passarien força hores fins que tornés a ficar-me al llit.

—I, doncs, què has trobat, jovenet? —La veu penetrant de l'oncle va interrompre el silenci—. Ve de natges, oi? Aleshores no tindràs gaire dificultats. Jo he vist què fa, el senyor Broomfield, en casos com aquest: capgira el vedell i el treu estirant-lo per les potes del darrere.

Ja havia sentit aquest tipus de bajanades abans. El poc temps que duia practicant l'ofici m'havia ensenyat que tots els grangers eren experts amb els animals dels altres. Quan eren els seus, els que tenien problemes, corrien a trucar al veterinari, però amb els dels altres se sentien confiats, savis i capaços de repartir consells a tort i a dret. I un altre fenomen que havia observat era que els seus consells es consideraven més valuosos que els del veterinari. Com ara, per exemple; l'oncle era considerat el saberut i els Dinsdale escoltaven amb deferència tot allò que deia.

—Una altra manera d'acabar aquesta feina —va seguir l'oncle— és portar uns quants nois forts amb cordes i treure'l estirant, girat o com sigui.

Vaig esbufegar mentre palpava l'animal.

—Temo que és impossible capgirar del tot el vedell amb un espai tan petit. I estirar-lo sense abans haver-lo capgirat provocaria una fractura a la pelvis de la mare.

Els Dinsdale van empetitir els ulls. Sens dubte pensaven que m'estava protegint davant de la saviesa suprema de l'oncle. I

ara, dues hores més tard, tenia la derrota a tocar. Estava esgotat. Havia estat arrossegant-me per les fastigoses pedres del terra mentre els Dinsdale em miraven amb el seu silenci melangiós i l'oncle em bombardejava amb el seu indeturable torrent de comentaris. L'home, amb un rostre vermellós que brillava de delit i els ulls espurnejant, feia anys que no s'ho passava tan bé. La seva llarga caminada muntanya amunt havia pagat ben bé la pena; tenia la vitalitat intacta i estava gaudint de cada minut de la funció.

Mentre jo seguia allà estirat, amb els ulls tancats, amb la cara plena de brutícia incrustada i la boca mig oberta, l'oncle va agafar la pipa amb la mà i es va inclinar endavant sobre la seva bala de palla.

—Estàs perdent la partida, jovenet —va dir, amb una satisfacció evident—. Vaja, al senyor Broomfield no l'he vist mai derrotat, però és que ell té molta experiència. I, el que és més important, és un tipus fort, molt fort. Un individu inesgotable.

La ràbia em va omplir la gola com una bona glopada de licor intens. El més indicat en aquell moment era, sens dubte, aixecar-me i tirar-li la galleda plena d'aigua sangonosa pel cap, tocar el dos corrent muntanya avall i ficar-me al cotxe per allunyar-me d'allà cames ajudeu-me; ben lluny del Yorkshire, de l'oncle, dels Dinsdale i d'aquella vaca.

Però, en comptes d'això, vaig serrar les dents, tensar bé les cames i empènyer amb totes les meves forces, i, aleshores, amb una sensació d'incrèdilitat, vaig sentir com la boga lliscava per sobre de les dentetes afilades i dins de la boca del vedell. Amb prudència, mentre resava en veu baixa, vaig estirar la cordeta amb la mà esquerra i vaig sentir com el nus corredís s'estrenyia. Ja tenia el maxil·lar ben agafat.

Finalment podia començar a fer alguna cosa.

—Agafi aquesta corda, senyor Dinsdale, i mantingui-la amb una mica de tensió. Empentaré una mica el vedell i, si vostè, al mateix temps, estira amb molt de compte, el cap hauria de fer mitja volta.

—I si la corda es desprèn? —va preguntar l'oncle, engrescat.

No vaig respondre. Vaig ficar la mà endins, a l'espalla del vedell, i vaig començar a empènyer, aprofitant les contraccions de la vaca. Vaig sentir com aquell cos petit s'apartava de mi.

—Estiri suaument, senyor Dinsdale, sense estrebades.

I, per dins, em vaig dir: «Oh, Déu meu, que no se surti de lloc la corda».

El cap estava girant. Sentia com el coll del fetus s'estirava contra el meu braç, l'orella tocant-me el colze. Vaig deixar anar l'espalla i vaig agafar-li el morret. Mentre amb la mà impedia que les dents rasquessin les parets vaginals, vaig guiar el cap fins que el vaig tenir reposant al lloc correcte, sobre les seves extremitats anteriors.

Ràpidament vaig allargar la baga fins a poder passar-la pel darrere de les orelles.

—Ara, estiri-li el cap quan la vaca empenyi!

—No, ara hauria d'estirar-li les potes! —va bramar l'oncle.

—Estiri la maleïda corda, per Déu! —vaig cridar amb totes les meves forces, i a l'instant em vaig sentir millor en veure que l'oncle es batia en retirada, ofès, cap a la seva bala de palla.

Amb la tracció va sortir el cap, i la resta del cos va seguir-lo amb prou facilitat. L'animalet va quedar ajagut, immòbil, sobre les pedres del terra, amb els ulls vidriosos i apagats, la llengua blavosa i inflamada.

—Ja és mort, és clar —va grunyir l'oncle, tornant a l'atac.

Vaig netejar-li la mucositat de la boca, vaig bufar fort dins la gola i vaig iniciar la maniobra de respiració artificial. Després de

prémer uns quants cops sobre les costelles, el vedell va fer un esbufec i va parpellejar. Aleshores va començar a inspirar i va moure una poteta.

L'oncle es va treure el barret i es va gratar el cap, incrèdul.

—Déu meu, és viu! Hauria jurat que seria mort, després de com l'ha masegat.

Havia perdut bona part de l'energia, i la pipa li penjava, buida, als llavis.

—Sé què vol, ara, aquest petitó —vaig dir.

Vaig agafar-lo per les potes del davant i el vaig estirar fins acostar-lo al cap de la mare. La vaca jeia de costat, amb el cap estirat, esgotada, sobre el terra tosc. Rebufava i les costelles se li movien amb la respiració; tenia els ulls gairebé tancats, com si res no li importés gaire. Aleshores va sentir el cos del vedell contra la cara i tota ella es va transformar; va obrir els ulls com dues taronges i va iniciar una exploració d'aquell objecte amb el morro. El seu interès es va anar despertant a mesura que l'ensumava i va esforçar-se per incorporar-se una mica, palpant i temptejant tot el cos del vedellet, que es protegia sota el seu pit. Aleshores va començar a llepar-lo metòdicament. La natura ofereix el millor massatge estimulants en moments com aquest, i el vedellet va arquejar el llom mentre les aspres papil·les de la llengua de sa mare li lliscaven per tota la pell. Al cap d'un minut ja movia el cap i provava d'incorporar-se.

Vaig somriure. Aquesta era la part que més m'agradava. El miracle. Vaig tenir la sensació que mai me'n cansaria, per moltes vegades que ho veiés. Vaig netejar-me tan bé com vaig poder la sang seca i la brutícia que duia enganxada al cos, però gairebé tota se m'havia incrustat a la pell i no sortia ni rasant amb les ungles. Hauria d'esperar a casa, a banyar-me amb aigua calenta. Mentre em tornava a posar la camisa per sobre el cap, em vaig

sentir com si m'haguessin estat apallissant amb un bastó durant una bona estona. Tots els músculs em feien mal. Tenia la boca seca, els llavis gairebé enganxats.

Una figura llargaruda i trista se'm va acostar.

—Què li sembla, si li dono alguna cosa per beure? —em va proposar el senyor Dinsdale.

Vaig sentir com la meva cara, encara plena de brutícia, s'esquerdava en un somriure incrèdul. La visió d'un te calentó amb un bon raig de whisky se'm va fer irresistible.

—És molt amable, senyor Dinsdale, m'encantaria beure alguna cosa. Han estat dues hores molt dures.

—No —va dir el senyor Dinsdale, mentre em mirava fixament—, volia dir a la vaca.

Vaig barbotejar:

—Ah, sí, és clar, naturalment, doni-li una mica d'aigua. Segur que té molta set. Li anirà bé. És clar, és clar, doni-li beure.

Vaig recollir el meu equip i vaig sortir tintinejant del graner. Als erms encara era fosc i un vent glaçat escombrava la neu i em feia mal als ulls. Mentre m'afanyava a baixar el pendent, la veu de l'oncle, estrident i incansable, em va arribar per darrer cop.

—El senyor Broomfield no creu que sigui bo donar beure després de parir. Diu que els refreda l'estómac.